

EN BÜYÜK ATTAR ¹

Attar; güzel koku yapıp satan (itriyatçı) demektir. Itriyatçı güzel koku yapar fakat bu güzel kokuları bizzat kendisi yaratamaz. Itriyatın yaratıcısı Hâlık Teâlâ'dır. Bir başka deyişle Attar-ı hakîkî O'dur da diyebiliriz. Kâinatı çeşitli nakışlarla bezediği için O'na Nakkâş-ı hakîkî dediğimiz gibi.

"Allah, yeri canlılar için yaratmıştır. Orada meyveler ve salkımlı hurma ağaçları vardır. Yapraklı daneler ve hoş kokulu bitkiler vardır." ² Ayet-i kerîmede işaret edilen hoş kokulu bitkiler ki, kendi cinsine has kokularla bezenmiştir. Meselâ karabiber ağacına dikkat edersek yapraklarının da aynen meyvesi gibi koktuğunu görürüz. Birkaç örnek daha verecek olsak, nane, kekik, reyhan, fesleğen, ıtır vs. saymakla bitiremeyiz. Peki, bu hoş kokular sadece bu tür yaprakları kokan bitki türlerinde mi? Elbette hayır. O, renkleri, şekilleri, desenleriyle olduğu gibi çeşit çeşit kokularıyla da gönülleri ferahlandıran çiçek türleri ki, her biri ayrı ayrı kokularla bezenmişlerdir. Bunlardan bazıları herkesin bildiği gibi gül, nergis, şebboy, karanfil vs.dir.

Ya hoş kokulu meyveler, çilek, şeftali, portakal, kavun vs. Sayıya hesaba gelmeyen envai çeşit kokularıyla sebzeler, meyveler, içecekler. Koku da ayrı bir nimet-i ilâhîdir ki; O Yüce Yaratıcı'nın nasıl bir attar olduğunun nişaneleridir. Allah, "... Allah'ın nimetlerini sayacak olursanız bitiremezsiniz..." ³ buyuruyor ki; âmennâ diyoruz, asla ve kat'a bitiremeyiz. Kimse buna güç yettiremez. İşte bu kadar güzel kokular ki bir nimet-i ilâhîdirler, O'nun bir lütf-u ihsanıdır.

Rabbimiz Lâtif ism-i şerifinin tecellisi ile nimetlerini değişik değişik letâfetle bezeyip kullarına sunuyor ki; güzel isimlerinin tecellilerinin sonucu, El-Musavvir ismi ile şekil verirken, El-Bedî' ismi ile bir modele ihtiyaç duymadan şekillendiriyor, Sıbğatullah ile renk renk boyuyor, değişik güzellikte çeşit çeşit kokularla beziyor. Mutfakta soyulan bir salatalıktan başka odada bulunan biri görmediği halde kokusu vasıtasıyla haberdar oluyor. Şahit olduğum bir hatıra şöyledir: Misafirliğe gittiğimiz evin yetmiş dört yaşında gözleri görmeyen bir annesi vardı. Bir ara evin kızı elinde kahve tepsisiyle içeri girince, o gözleri görmeyen yaşlı teyze derin bir nefes aldı, havayı kokladı ve "Kahve mi geldi?" dedi. "Evet" cevabını alınca, ağlayarak ellerini Yüce Yaratıcı'ya kaldırdı, içten bir sesle: "Elhamdülillah! Rabbim! Gözlerimi aldın ama burnumla haberdar ediyor, kokusunu duyuruyorsun" diyerek Rabb'ül âlemin'e hamd-ü sena etti.

Attar-ı hakîkî her cinse ayrı koku verdiği gibi, bu cinslerin de her ferdine El-Ferd ism-i şerifinin tecellisi ile ayrı ayrı kendine has bir koku ihsan etmiştir ki; böylece hem vahidiyetinin hem de ehadiyetinin damgasını vurmuştur. Meselâ vahidiyetinin eseri, elma, portakal, mandalina gibi her cinse ayrı ayrı koku ihsan etmiştir. Ehadiyetinin eseri ile de her ferde kendine has koku ihsan etmiştir. Kraliçe arı kendine has bir koku yaymakta, kovandaki arılar birbirlerini bu kokuyla tanımaktadırlar. Kraliçe arı yaşlanınca yaydığı koku azalmakta ve böylece kovandaki arılar yeni bir kraliçe arı yetiştirmeye başlamaktadırlar.

Her insanın da kendine has bir kokusunun olduğu malum. Yusuf (a.s) gözlerini kaybeden babasına gömleğini gönderdiğinde onun verdiği cevap her ferdin, her eşyanın kendine has hissedilen veya hissedilemeyen bir kokuya sahip olduklarını belirtmekteydi.

"Kafile (Mısır'dan) ayrılınca, babaları (Yakub (a.s), yanındakilere): Eğer bana bunamış demezseniz inanın ben Yusuf'un kokusunu alıyorum!" ⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in terinin gül kokusuna benzediği bir gerçek olmakla beraber onun bulunduğu ve geçtiği yerlerin, başını okşadığı çocukların saçlarının da o Yüce Nebî'ye has güzel kokular neşrettiği de malumdur.

Koku alma duygusu çok hassas olan köpeklerin, bir insanın kullandığı herhangi bir eşyayı kokladıktan sonra o kişinin bastığı yerden o kişinin kokusunun alıp takip ettiği ve biiznillah o kişiyi buldukları da bilinmektedir ve polisler bundan faydalanmaktadırlar.

¹ Allah'ın isimlerinde Attar diye bir isme rastlanmamıştır. Gayemiz bir isim koymak değil, koku ile ilgili araştırmalarımıza bir başlık koymaktır. Allah'ın Nakkaş, Musavvir gibi isimlerinden ilhamla böyle bir yorumda bulunulmuştur. En doğrusunu Allah bilir.

² Rahman:10-12

³ İbrahim:34

⁴ Yusuf:94

Bunlar ve benzeri gerçeklerin bize ilham ettiğine bakılınca, her ferd ve her cins kendine has bir koku neşretmektedirler.

Dut yaprağını yiyen geyiğin karnında misk-ü amber yaratan Mevlâ'nın şanı ne yücedir. Ve O, Attar-ı hakîkî'dir.

Bir de maneviyat kokusu vardır ki, onu da ancak ehli olan duyabilir. Meselâ; silsile-i âliyyeden Muhammed Baba Semmasî (k.s), Şah-ı Nakşibend'in (k.s) ailesinin oturduğu Kasr-ı Hinduvan'dan geçerken "Burada benim burnuma bir yiğit kokusu geliyor. Yakında bu yiğit sayesinde Kasr-ı Hinduvan, Kasr-ı Ârifan olsa gerektir" der.

Birkaç zaman sonra köye tekrar gelen Muhammed Baba Semmasî (k.s), bu sefer, "Koku artmış, bu yiğit dünyaya gelmiş olmalı" der. Bu sırada Bahaeddin (k.s) doğalı henüz üç gün olmuştur.

Ehline maneviyatın kokusu zahir olur. Hatta zaman zaman sohbet-i Kur'an olan bazı zikir meclislerinde güzel koku yayıldığı bazı maneviyatlı kişiler için malumdur. Bazı Hakk dostlarının vefatı esnasında güzel kokuların hissedildiğine de şahit olanlar vardır.

Koku da bir nimet-i ilâhîdir ki, güzel kokular nimet olmakla beraber çirkin kokuların bile zaman zaman nimet olduğuna şahit oluyoruz. Meselâ bozulmuş bir yiyeceği, görünüşünden bozulmuş olduğu anlaşılmadığı ve fark edemediğimiz için ağzımıza koyabiliriz. Ama Mevlâ, o bozulmuş yiyeceğin kötü kokusu ile bizi haberdar ediyor ve böylece tehlikelerden koruyor. Herhangi bir yere pis bir şeyin bulaşıp bulaşmadığını bazı durumlarda gözle tespit edemiyoruz. Fakat koklamak suretiyle bunu tespit edebildiğimiz vaki olmaktadır. Hatta mutfakta kullandığımız tüp gaza, kendisi doğal haliyle bir kokuya sahip olmadığı halde dolmuş tesislerinde özellikle kötü bir koku veriliyor ki; herhangi bir gaz kaçağı, kokusundan belli olsun. Ve her şey zıddı ile bilinir, kötü koku olmasa güzel kokunun, güzelliğin farkında olamazdık.

Attar-ı hakîkî olan Mevlâ, cemâlî sıfatlarıyla güzel kokular yaratmış olup salih kulları için hazırladığı cennetlere koyduğu hoş, lâtif kokuların birer numunesini bu dünyaya göndermiştir. Celâlî sıfatlarıyla tecelli eylemiş ve bu kanalla da çirkin, kötü kokuları yaratmıştır ki, şeytana ve ona uyanlara hazırladığı cehenneme layık gördüğü pis kokulara da burada birer numune vermiştir.

"Hayrihi ve şerrihi minallahi teâlâ" kaidesinin sırrınca iyiyi de kötüyü de, güzeli de çirkin de yaratan Mevlâ'dır. O'nun abes işi yoktur. Bunun böyle olmasında pek çok sırlar vardır. Yeter ki kul ferasetli olsun ve bu incelikleri kavrayıp sırlara vakıf olsun, böylece her konuda olduğu gibi bu konuda da kendine düşen dersi alıp, ifa etmeye sa'y etsin. Başka bir azap olmasa insana sadece kötü kokularla azap edilecek bile olsa azap olarak yeter.

Her bir günah, cürüm, pek çok azapla beraber kötü kokulara vesile olacaktır da denilebilir. Her bir günah bir koku membaıdır, kötülükler kötülüğü çeker; iyilikler, güzellikler de iyilik ve güzellikleri çeker. Koku konusunda bu yolla bir değerlendirme yapacak olursak, her bir kötü kokuyu cehennem malzemesi, her bir güzel kokuyu da cennet malzemesi olarak değerlendirmek isabetli olsa gerek. Bir hadis-i şerif, Abdullah oğlu Cabir'den şöyle rivayet edilmiştir:

Resulullah zamanında bir defa pis kokulu bir rüzgâr esmişti. Resulullah, "Münafıklardan bir grup, müslümanlardan bir topluluğu çekiştiriyor. İşte bu pis kokulu yel bunun için esmektedir." ⁵ buyurdu. Buradan anlıyoruz ki; hassaten dil yoluyla işlenen günahların meselâ gıybet, bühtan, küfür, yalan, kalp kırıcı sözler, kısacası her türlü kötü kelâmın kendine has kötü bir kokusu vardır. Takdir edilen an gelince de pek çok çeşitli azaplarla beraber kötü koku neşrederek ayrı bir azap nev'ine sebebiyet verir.

Öte yandan bir hadis-i şeriflerinde "Oruçlu ağzın (açlık) kokusu, Allah Teâlâ indinde misk kokusundan daha güzel, daha temizdir." ⁶ buyuran Efendimiz (s.a.v), her kokunun kendine has bir değer ölçüsü olduğu ve pek çok hikmetlere haiz olduğunu bize bildiriyor.

Rabbimiz bizleri güzel kokularla serfiraz eylesin. Kötü koku azabından da muhafaza eylesin. Âmin.

⁵ Ebulleys Semerkandî, Gafletten Kurtuluş, Sf. 183

⁶ Buhari, Kitâbü's-savm, 897 no'lu hadis